

latie duurde wel zeseneenhalf uur (pers. obs. J. Velterop). Eileg is waargenomen tussen bladeren rond stammen van beuk. De larve is nog onbekend, maar leeft waarschijnlijk in rottend hout.

Summary – Scarce. Less common before 1950. Mainly deciduous forest on rich soil. Unlike other *Criorhina*-species not just in old forests, but also in isolated stands of *Populus* in cultivated areas.

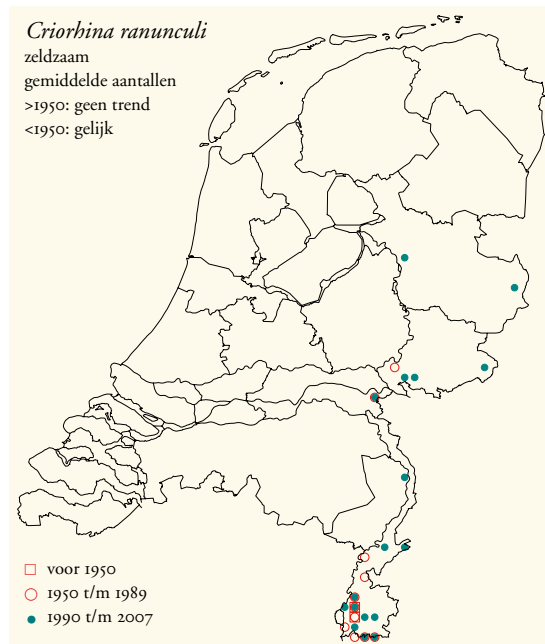
Criorhina ranunculi Hommelwoudzwever

WR

Grote donkere *Criorhina* met rood of wit behaarde achterlijfspunt. In zeldzame gevallen geheel geelachtig grijs behaard. Lengte 14–18 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Europees. Van Zuid-Zweden en Zuid-Noorwegen tot Zuid-Spanje en van Ierland tot in Europees-Rusland. Vrij algemeen in Zuid-Limburg, zeldzaam in het binnenland. In het binnenland komt *C. ranunculi* vooral voor in het oostelijke deel, zoals op de stuwwallen bij Nijmegen en het Montferland. De meest noordelijke waarneming betreft een geheel geelachtig grijs behaard paartje bij Zwolle. Een generatie.

Ecologie

Oude loofbossen op leem, löss en mergel, in mindere mate ook vochtige loofbossen op zandgrond. De meeste waarnemingen komen uit eiken-haagbeukenbossen. Vaak houden de vliegen zich in het bos op, maar soms worden ze langs bosranden, op struiken of bij solitaire bomen in het open veld gevonden.

De vliegen bezoeken, vaak aan het einde van de dag, met name de bovenste bloemen van bloeiende struiken (wilg, sleedoorn of meidoorn). Ook zitten ze vaak op bladeren in de zon, meestal hoog in het bos. Soms maken ze een zoe-

mend geluid en zijn dan op enige afstand te horen.

Mannetjes zijn zeer territoriaal en beschouwen soms zelfs een hele bloeiende struik of een boom als territorium. Territoriale mannetjes zitten aan de voet van een boom, vliegen vervolgens in een verticale, spiraalvormige vlucht met afhangend achterlijf rond de stam omhoog, om een paar minuten later op dezelfde plaats aan de voet van de stam terug te komen (RENEMA 1993). De paring vindt plaats in touwtrekhouding op de stammen van bomen. Ook hierbij maken de vliegen veel geluid.

De larven leven in rottend hout aan de voet van berk, beuk, eik en iep (ROTHERAY 1991). De precieze ontwikkelingsduur is niet bekend, maar waarschijnlijk bedraagt deze een of twee jaar.

Summary – Rare. No apparent trends. Old deciduous forest, mainly on clay soil but also on moist sandy soil. Most records from *Quercus-Carpinus* forests.

Dasysyrphus Wimperzweefvliegen

MR

Middelgrote zweefvliegen (7–12 mm) met gele boog- of streepvormen op het zwarte achterlijf, die bij sommige soorten verbonden kunnen zijn tot dwarsbanden. Kenmerkend zijn de dicht behaarde ogen in combinatie met een geel schildje en een niet opgezwollen voorhoofd. Pterostigma lang en zwartachtig.

Taxonomie en determinatie

Op basis van de bouw van de mannelijke genitaliën zijn er vier soortgroepen te onderscheiden, die alle in Nederland vertegenwoordigd zijn: de *albostratus*-groep (*D. albostratus*), de *pinastris*-groep (*D. lenensis*, *D. pauxillus*, *D. pinastris*), de *tricinctus*-groep (*D. tricinctus*) en de *venustus*-groep (*D. friuliensis*, *D. hilaris*, *D. venustus*) (VOCKEROTH 1969).

De taxonomie van *Dasysyrphus* is nog aardig in beweging. Enkele soorten zijn recent van naam veranderd en onder de nu bekende soorten van de *venustus*-groep gaan meer dan drie soorten schuil, die vermoedelijk ook in Nederland voorkomen (pers. med. D. Doczkal, J. van Steenis).

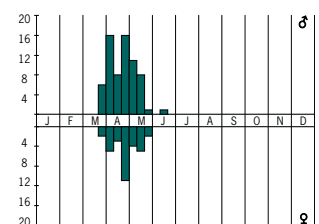
De nu bekende soorten worden op naam gebracht met Van Veen (2004). Bij gebruik van Barendregt (2001) of Verlinden (1991) moeten tevens Doczkal (1996a) of Reemer (2002) worden geraadpleegd voor het onderscheiden van *D. lenensis*.

Verspreiding

Voornamelijk Holarctisch genus met 23 soorten. In het Neotropische gebied twee soorten. Uit het palearctisch gebied zijn negentien soorten bekend, waarvan er tien in Europa voorkomen. Acht hiervan zijn uit Nederland bekend.

Ecologie

De volwassen dieren zijn over het algemeen in of nabij bossen te vinden, waar ze regelmatig bloemen bezoeken. De larven voeden zich met bladluizen in bomen en struiken. Ze zijn 's nachts actief in bladluiskolonies en rusten overdag

Criorhina ranunculi

daarbuiten (ROTHERAY 1986A, 1993). Overwintering vindt plaats als volgroeide larve (GOELDLIN DE TIEFENAU 1974).

Dasyrphus albostratus Bretel-wimperzweefvlieg

MR

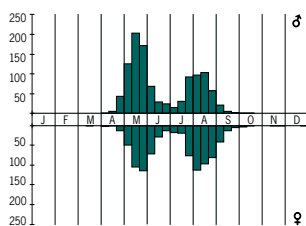
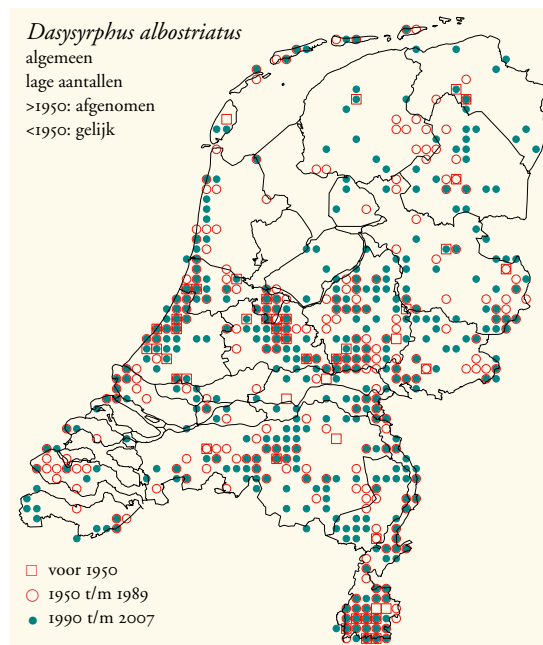
Middelgrote *Dasyrphus* met schuin geplaatste smalle vlekkenparen op het achterlijf (hoofdstuk 3, fig. 3), bij mannetjes vaak met elkaar verbonden op rugplaatjes 3-4. Twee duidelijke witte strepen midden op voorste helft van borststukrug kenmerkend. Lengte 8-10 mm.

Verspreiding en vliegtijd

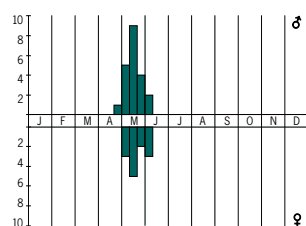
Palaarctisch. Van West-Europa en Noord-Afrika tot in Japan. Heel Europa.

Algemeen in heel Nederland, maar duidelijk minder in de zee- en rivierkleigebieden.

Twee generaties. In het voorjaar zijn veel meer mannetjes gevangen dan vrouwtjes, terwijl de aantalsverhoudingen tussen de seksen in de zomer nagenoeg gelijk zijn (zie onder).

Dasyrphus albostratus

Dasyrphus friuliensis

Ecologie

Voornamelijk open plaatsen in en nabij loofbossen, maar ook wel in naaldbossen of graslanden en heidevelden bij bos.

De vliegen zitten veel op bladeren in de bosrand. Mannetjes vertonen zweefgedrag op een tot enkele meters hoogte op open plekken bij bos. In het voorjaar zijn de mannetjes op meer open en zonnige plekken te vinden dan in de zomer, wanneer ze dieper in het bos vliegen op zonbeschenen plekken. Vermoedelijk worden hierdoor in het voorjaar meer mannetjes opgemerkt. Er is een beperkt aantal waarnemingen dat doet vermoeden dat de soort migratie vertoont (GATTER & SCHMID 1990).

De larven voeden zich met diverse soorten bladluizen op allerlei soorten bomen en struiken, inclusief naaldbomen. Ze hebben een goede schutkleur en wachten bewegingsloos tot er een prooi voorbijkomt (GOELDLIN DE TIEFENAU 1974). De soort heeft een obligate diapauze als volgroeide larve

(SCHNEIDER 1948). Verpopping vindt plaats in de strooisellaag (BRAUNS 1953).

Summary – Common. Decreased since 1950. Open areas in or near deciduous forest, sometimes in coniferous forest or heathland.

Dasyrphus friuliensis Kommawimperzweefvlieg

MR

Grote *Dasyrphus* met zwarte antennen en sterk ingesnoerde vlekkenparen op achterlijf die over de zijnaad gaan. Soms zijn de boogjes zo sterk ingesnoerd dat ze in tweeën zijn gedeeld. Kan verward worden met donkere exemplaren van *D. venustus*. Lengte 10-12 mm.

Status en nomenclatuur zijn nog niet opgehelderd.

Verspreiding en vliegtijd

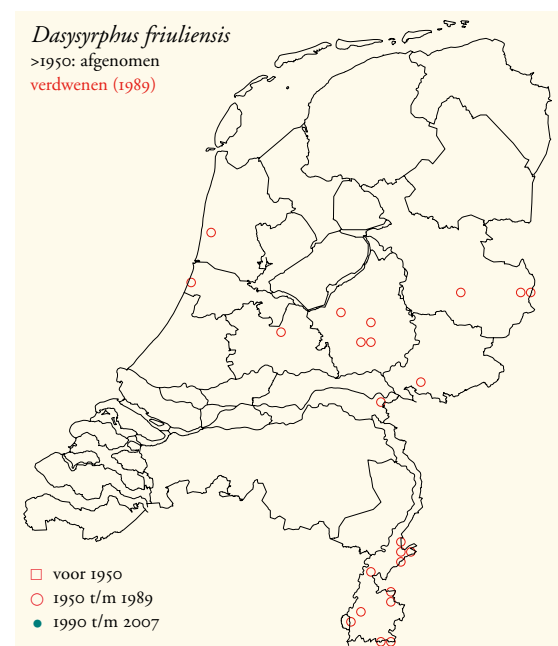
Palaarctisch. Van West-Europa tot in Oost-Siberië. In Europa vooral een boreale en alpiene soort. In Engeland is de soort voor het eerst waargenomen in 1979 en hij breidt zich daar uit. Hij wordt beschouwd als een kolonist van aangeplante naaldbossen (BALL & MORRIS 2000).

In Nederland zeldzaam, met enkele oudere vondsten verspreid over het land. Door de onzekere soortstatus en verwarring met andere soorten uit de *venustus*-groep is onduidelijk welke van deze vondsten werkelijk tot *D. friuliensis* gerekend mogen worden. Als alle Nederlandse exemplaren inderdaad hiertoe behoren, dan lijkt het erop dat de soort na vestiging in Nederland weer verdwenen is. De eerste vondst in ons land dateert van 1959 (LAMBECK 1961), de laatste van 1989. Mogelijk is de soort hier net als in Engeland met geïmporteerd naalddhout terechtgekomen, maar heeft een populatie geen stand kunnen houden.

Een generatie.

Ecologie

In Nederland gevangen op boterbloem en robertskruid langs

naaldbos. In Engeland waargenomen langs de randen van naaldbossen, waar de vliegen onder andere witte scherm-bloemen en boterbloemen bezoeken (BALL & MORRIS 2000). De larven zijn gevonden in de strooisellaag in een naaldbos (KULA 1980).

Summary – Disappeared. All records between 1959-1989. In or near coniferous forest.

Dasysyrphus hilaris Geelsnoet-wimperzweefvlieg

MR

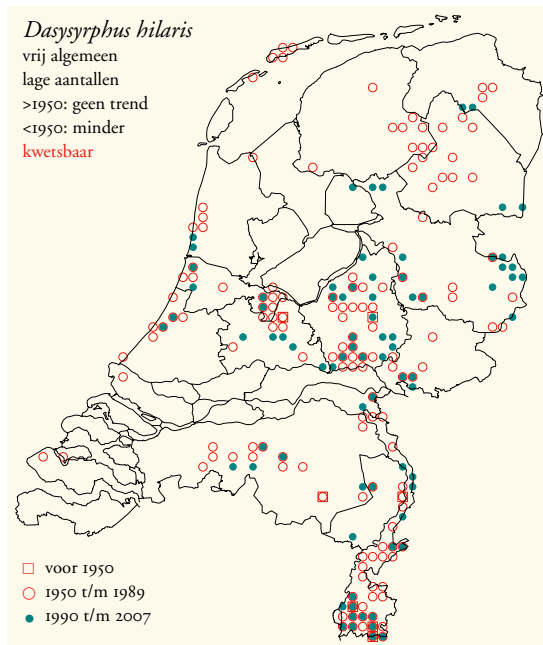
Grote en brede *Dasysyrphus* met licht ingesnoerde vlekken-paren op achterlijf die de zijnaad bereiken. Antennen, ge-zicht en buikplaatje 2 geel. Onderscheid met *D. venustus* soms moeilijk vanwege voorkomen van intermediaire exem-plaren (LÁSKA & BIČÍK 1996). Deze behoren wellicht tot een der-de, nog niet herkende soort (pers. med. D. Doczkal, J. van Steenis). Lengte 10-12 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Door verwarring met *D. venustus* en mogelijke onbeschreven soorten is het areaal niet duidelijk. In Europa gemeld van Ierland en Noorwegen tot in Duitsland en Frankrijk.

In Nederland vrij algemeen, met meldingen uit het hele land, maar nergens talrijk.

Een generatie.

Ecologie

Diverse typen loofbos, met name vochtig loofbos met goed ontwikkelde ondergroei en kruidenrijke open plekken en bospaden. Vergeleken met *D. venustus* heeft *D. hilaris* een voorkeur voor vochtiger gebieden.

De vliegen zijn vooral in de kruid- en lage struiklaag te vin-den, waar ze bloeiende boterbloemen bezoeken. Mannetjes vertonen zweefgedrag op een tot enkele meters hoogte.

De onvolwassen stadia zijn onbekend.

Summary – Scarce. Less common before 1950. Vulnera-ble. Deciduous, mainly moist forests with well-developed understory.

Dasysyrphus lenensis Lena's wimperzweefvlieg

MR

Kleine tot middelgrote *Dasysyrphus* met schuin geplaatste, enigszins ingesnoerde boogjesparen op rugplaatjes 3-4 die de zijnaad niet bereiken, zwarte antennen, zwart behaard schildje en zwarte dwarsband op buikplaatje 2 die tot aan zijnaad reikt. Stofvlekken op voorhoofd van vrouwtje groot en duidelijk maar raken elkaar niet. Lengte 8-10 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Vermoedelijk palearctisch, mogelijk ook nearctisch. De soort is oorspronkelijk beschreven uit Oost-Siberië, maar bleek recent ook in Europa voor te komen. Daar is hij be-kend uit België, Duitsland, Frankrijk, Oostenrijk, Zwitser-land en Italië, met name in berggebieden (BAGATSHANOVA 1980, DOCZKAL 1996A, VAN DE WEYER 2003).

In Nederland zeer zeldzaam met slechts enkele vindplaatsen op de Veluwe (Drie, 't Harde, Nunspeet) en in Zuid-Lim-burg (Epen, Vijlen). Grote aantallen zijn nergens gevonden (REEMER 2002).

Een generatie. In Duitsland houdt de vliegtijd het midden tussen die van *D. pauxillus* en *D. pinastri*, zij het met veel overlap (DOCZKAL 1996A).

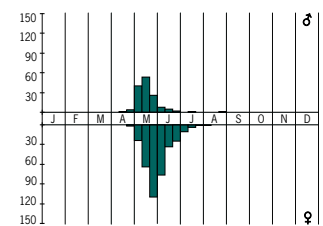

Ecologie

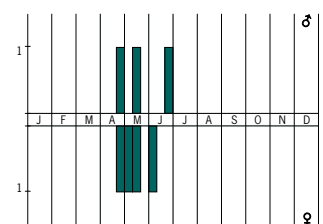
Naaldbossen, maar een waarneming op de Veluwe komt uit oud beukenbos.

De soort is zonnend op bladeren van bloeiende gewone vogelkers gezien (pers. obs. W. Renema).

De onvolwassen stadia zijn onbekend.

Dasysyrphus hilaris

Dasysyrphus lenensis

Summary – Very rare. Less common before 1950. Threatened. Coniferous forest, except for one record from old beech forest.

Dasysyrphus paucillius Donkere wimperzweefvlieg

MR

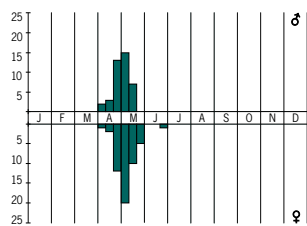
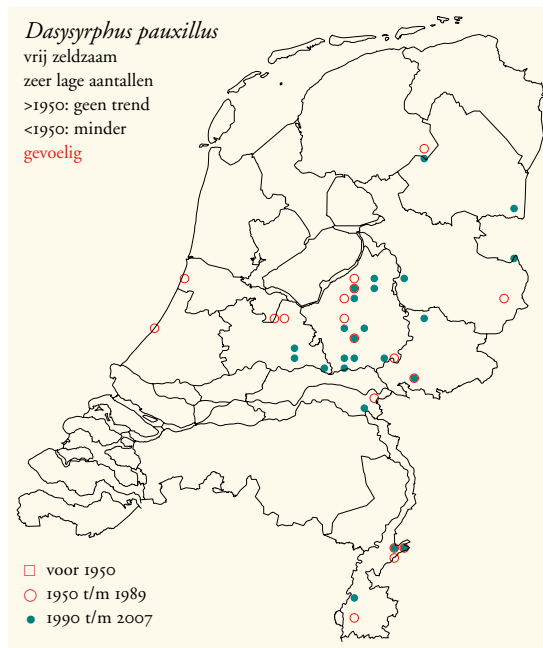
Kleine *Dasysyrphus* met schuin geplaatste, niet of nauwelijks ingesnoerde vlekkenparen op rugplaatjes 3-4 die zijnaad niet bereiken, tweekleurige antennen, geel behaard schildje en zwarte vlek op buikplaatje 2 die zijnaad bereikt. Stofvlekken op voorhoofd van vrouwtje klein en onopvallend. Lengte 7-8 mm.

Verspreiding en vliegtijd

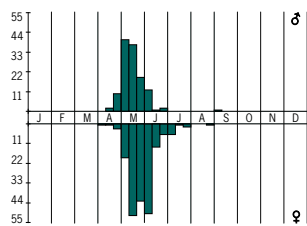
Holarctisch. Van West-Europa tot in Oost-Siberië en in Noord-Amerika. In Europa van Noord-Scandinavië tot in Zuid-Europese berggebieden. Komt niet voor in lage delen van Centraal- en Zuid-Europa.

In Nederland een vrij zeldzame soort, die met name op de Veluwe voorkomt, plaatselijk in groot aantal. Ook op enkele Limburgse locaties is de soort herhaaldelijk en in aantal gevonden. Op de overige vindplaatsen gaat meestal om één exemplaar.

Een generatie.

Dasysyrphus paucillius

Dasysyrphus pinastri

Ecologie

Naaldbossen en heideterreinen. De vliegen zijn te vinden op de bloemen van onder andere Amerikaans krenten-boompje, sleedoorn, zoete kers en kruipwilg of rusten op takken en zonnen op bladeren, meestal onderin een struik. Mannetjes vertonen zweefgedrag op een tot enkele meters hoogte in naaldbossen.

De onvolwassen stadia zijn onbekend.

Summary – Rare. Less common before 1950. Susceptible. Coniferous forest and heathland. Males hover one to a few metres high in coniferous forest.

Dasysyrphus pinastri Zwartspruitwimperzweefvlieg

MR

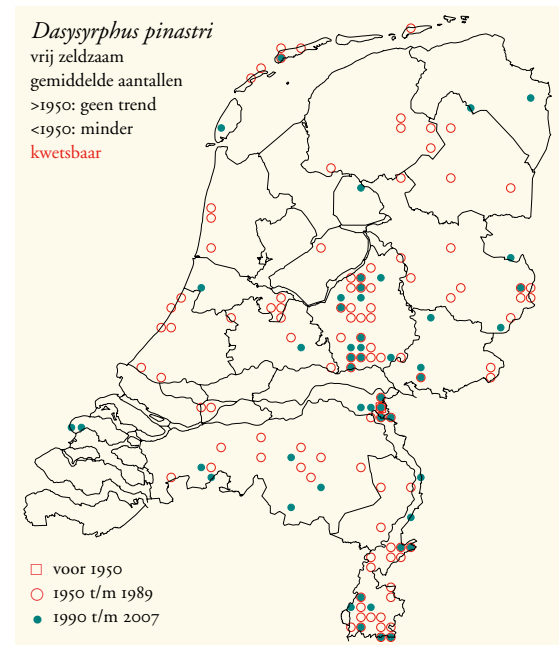
Middelgrote *Dasysyrphus* met schuin geplaatste, enigszins ingesnoerde vlekkenparen op rugplaatjes 3-4 die zijnaad niet bereiken, zwarte antennen, zwart behaard schildje en zwarte vlek op buikplaatje 2 die niet tot zijnaad reikt. Stofvlekken op voorhoofd van vrouwtje versmolten tot een dwarsband. Lengte 7-11 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Holarctisch. Van West-Europa tot in Oost-Siberië en in Groenland. In Europa van IJsland en Noord-Scandinavië tot de Pyreneeën en berggebieden in Italië, de Balkan en Turkije.

In Nederland vrij zeldzaam op de zandgronden (inclusief de duinen) en in Zuid-Limburg. Plaatselijk, vooral in het binnenland, talrijk.

Een generatie.

Ecologie

Naaldbos, sporadisch in loofbos.

Zowel vrouwtjes als mannetjes vliegen laag tussen de vegetatie en bezoeken gele bloemen. Mannetjes vertonen zweefgedrag op enkele meters hoogte op zonnige plekken in de buurt van naaldbomen.

De larve voedt zich met bladluizen in naald- en loofbomen en overwintert, vermoedelijk als volgroeide larve, in de strooisellaag (BARKEMEYER 1994, KULA 1980, ROTHERAY 1987).

Summary – Rare. Less common before 1950. Vulnerable. Coniferous forest, sporadically in deciduous forest.

Dasysyrphus tricinctus Geelbandwimperzweefvlieg

MR

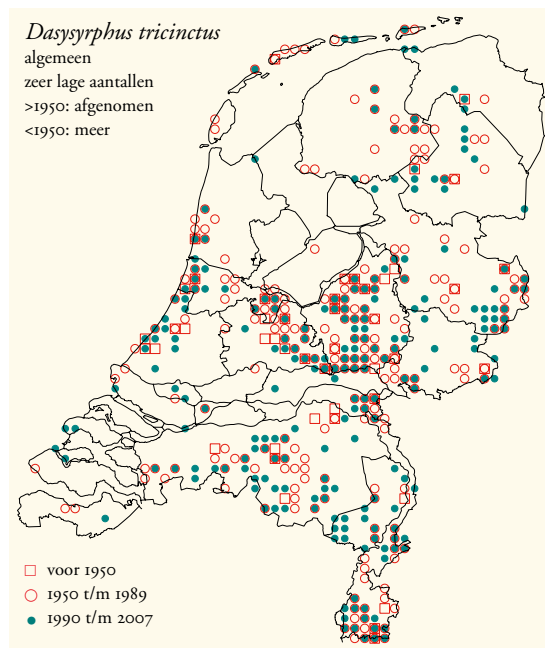
Grote brede *Dasysyrphus* met smalle streepvormige gele vlekkenparen op zwarte rugplaatjes 2 en 4 en een brede gele

band (soms door smal zwart lijntje in tweeën gedeeld) op rugplaatje 3. Lengte 10-12 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van West-Europa tot in Japan. In Europa van IJsland en het noorden van Scandinavië tot Noord-Spanje en Griekenland.

In heel Nederland algemeen, maar minder in de klei- en laagveengebieden. De soort wordt niet vaak in aantal gevonden: meestal betreft het een of twee exemplaren per vindplaats per dag. In de nazomer kan *D. tricinctus* echter plaatselijk talrijk voorkomen op de binnenlandse zandgronden. De aantallen wisselen sterk per jaar. Twee generaties.

Ecologie

Loof- en naaldbossen. In de nabijheid van bossen kan *D. tricinctus* ook in open biotopen voorkomen, zoals heidevelen (daar soms talrijk in de nazomer) en graslanden. Ook in parken en tuinen.

De vliegen bezoeken uiteenlopende soorten bloemen. Mannetjes vertonen zweefgedrag op 1-2 meter boven de grond. Vrouwjes vliegen meer tussen de vegetatie laag tussen kruiden of door struiken.

De larve leeft op bladeren en takken in loof- en naaldbossen. Volgens oude literatuur (zie verwijzingen in ROTHERAY 1993) zouden de larven zich voeden met vlinderrupsen en larven van bladwespen ('bastaardrupsen'). Recent is dit echter niet vastgesteld, terwijl ze wel herhaaldelijk zijn gevonden bij bladluizen op esdoorn. Mogelijk is vroeger verwarring opgetreden met de larve van *Xanthandrus comtus*, die zich zeker met rupsen voedt (DIXON 1960, ROTHERAY 1993, ROTHERAY & GILBERT 1989).

Summary – Fairly common. More common before 1950, decreased since. Numbers fluctuate strongly annually. Deciduous and coniferous forests, also in adjacent open areas, like heathland, and in parks.

Dasyrphus venustus Gewone wimperzweefvlieg

MR

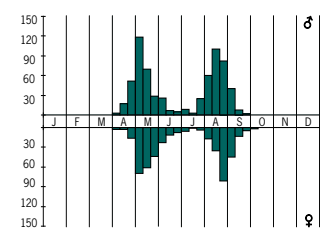
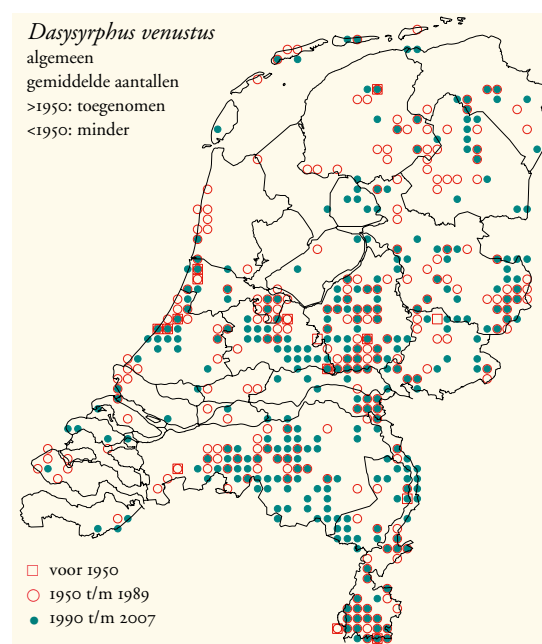
Dasyrphus tricinctus
vrouwje.

Middelgrote *Dasyrphus* met ingesnoerde vlekkenparen op achterlijf die zijnaad bereiken, gele antennen, zwarte middenstreep op gezicht en zwarte band op buikplaatje 2. Donkere exemplaren kunnen op *D. friuliensis* lijken. Ook onderscheid met *D. hilaris* soms moeilijk, omdat intermediaire exemplaren voorkomen (LÁSKA & BIČÍK 1996). Waarschijnlijk gaan onder de naam *D. venustus* meerdere soorten schuil (pers. med. D. Doczkal, J. van Steenis). Lengte 8-10 mm.

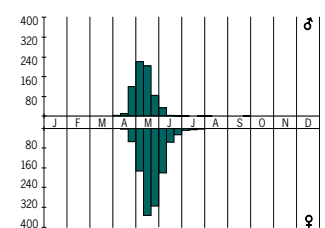
Verspreiding en vliegtijd

Holarctisch. Van West-Europa tot in Oost-Siberië en in Noord-Amerika. In Europa van Noord-Scandinavië tot in Noord-Spanje en de Balkan.

Een algemene soort in heel Nederland, maar in de klei- en laagveengebieden in lage dichtheden. Plaatselijk kan de soort talrijk zijn. Sinds 1950 is sprake van een toename. Een generatie.

Dasyrphus tricinctus

Dasyrphus venustus

Ecologie

Diverse typen loofbos, soms in naaldbos, meestal in drogere gebieden dan *D. hilaris*. Daarnaast komt de soort in open terrein voor, zolang er enkele bomen of struiken staan. Veel in parken en tuinen.

De vliegen zijn op open zonnige plekken langs en in bossen te vinden, waar ze vooral bloeiende struiken of boterbloem bezoeken en op bladeren van struiken zitten. Mannetjes vertonen zweefgedrag op enkele meters hoogte.

De larve leeft van bladluizen op diverse bomen en struiken en overwintert als volgroeide larve. Dit kan mogelijk zowel in de strooisellaag als in de vegetatie gebeuren, want Lundbeck (1916) vond de larve op de grond, terwijl Dušek & Láška (1962a) deze in maart op een kersentakje aantreffen. Rotheray (1987) wijst er echter op dat het exemplaar van Dušek & Láška (1962a) afwijkt van de door hem gevonden larven van *D. venustus*. Er is een waarneming van een vrouwtje dat eitjes een voor een, dus los van elkaar, legde op eikentakjes waar ogenschijnlijk geen bladluizen op zaten (pers. obs. J. van Steenis).

Summary – Fairly common. Less common before 1950, increased since. Deciduous forest, occasionally coniferous forest. Also half-open and urban landscapes like parks and gardens.

Didea Didea's

MR

Middelgrote tot grote vliegen (7-16 mm) met breed en afgeplat achterlijf. De karakteristieke lichte banden op de verder zwarte rugplaatjes 3-4 lijken op skibrillen: afgerond aan de zijkanten en samengeknepen in het midden. Rugplaatje 2 met twee schuin geplaatste lichte vlekken. Vleugelader 3 is gebogen.

Taxonomie en determinatie

Soms wordt *Megasyrphus erraticus* tot dit genus gerekend (ROTHERAY & GILBERT 1989), maar deze opvatting wordt hier niet gevolgd (zie genustekst *Megasyrphus*). Determinatie van de soorten is geen probleem met de gangbare determinatieliteratuur.

Verspreiding

Holarctisch genus met zes soorten (waarvan er een alleen uit de Himalaya bekend is). Er zijn drie soorten uit het palearctische gebied bekend, die alle in Nederland voorkomen.

Ecologie

De vliegen leven in of nabij bossen en bezoeken vaak bloemen. De larven leven van bladluizen, meestal op naaldbomen, maar er zijn enkele vondsten op loofbomen bekend.

Didea alneti Groene didea

MR

Grote *Didea* met meestal lichtgroene, soms blauwachtige of gele achterlijfsteekening. Bij dode exemplaren verkleurt

de groene of blauwe kleur vaak naar geel. Verder herkenbaar aan zwarte halttertjes, zwart rugplaatje 5 en (bij vrouwtje) zwarte tekening op voorhoofd. Lengte 7-16 mm.

Verspreiding en vliegtijd

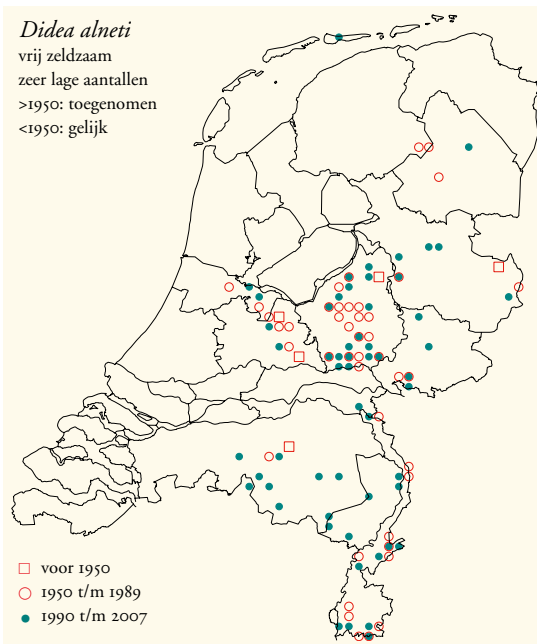
Holarctisch. Van West-Europa tot in Japan en in Noord-Amerika. In Europa van Ierland en Noord-Scandinavië tot in Centraal-Europa en de Pyreneeën. In Zuid-Europa beperkt tot berggebieden.

In ons land vrij zeldzaam in het binnenland en in Zuid-Limburg. Sinds 1950 toegenomen. Plaatselijk komt de soort in aantal voor.

Het aantal generaties is onduidelijk.

Didea alneti

vrij zeldzaam
zeer lage aantallen
>1950: toegenomen
<1950: gelijk

Ecologie

Loof- en naaldbos op zandgrond, doorgaans droog, met enige ondergroei. Ook op halfopen heideterreinen.

De vliegen worden gevonden bij struweel, op graslanden en in bloemrijke wegbermen bij bossen, waar ze op bladeren zitten en bloemen van bijvoorbeeld lijsterbes bezoeken. Mannetjes vertonen zweefgedrag langs bosranden en op open plekken in bossen op enkele meters hoogte. Mogelijk een trekker (GATTER & SCHMID 1990).

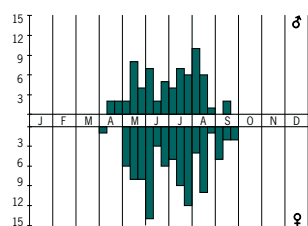
De larve is gevonden bij bladluizen op naaldbomen en op eik (BARKEMEYER 1994, SPEIGHT 2000A). Het popstadium duurt circa twee weken (BARKEMEYER 1994).

Summary – Rare. Increased since 1950. Deciduous and coniferous forest on sandy soil, mostly dry. Also in half-open heathland.

Didea fasciata Bosdidea

MR

Middelgrote *Didea*. Tekening op achterlijf, inclusief rugplaatje 5, gele. Halttertjes en gezicht geel. Lengte 10-13 mm.

Didea alneti